

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Кувшинов Олексій Дмитрович, 1983 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2004 році закінчив Луганську академію внутрішніх справ МВС імені 10-річчя незалежності України за спеціальністю «Правознавство» і здобув освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст», працює на посаді прокурора Диканської окружної прокуратури Полтавської області, Полтавська окружна прокуратура, сел. Диканька, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Донецького державного університету внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький, від 05 лютого 2025 року № 77, у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої ради:

Олексій ОДЕРІЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Рецензентів:

Ольга КОВАЛЬОВА, доктор юридичних наук, доцент, декан факультету № 1, Донецький державний університет внутрішніх справ;
Олександр ГРУЗДЬ, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Офіційних опонентів:

Віктор ШЕВЧУК, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри криміналістики, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого;
Сергій АБЛАМСЬКИЙ, кандидат юридичних наук, доцент, начальник відділу організації наукової роботи, Харківський національний університету внутрішніх справ,

на засіданні 08 квітня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Олексію КУВШИНОВУ на підставі публічного захисту дисертації «Спеціаліст у кримінальному провадженні (кримінальний процесуальний та криміналістичний аспекти)» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Володимир КОВАЛЕНКО, кандидат юридичних наук, професор, Донецький державний університет внутрішніх справ, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад факультету № 2.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, розроблено теоретичні засади та науково обґрунтовані практичні рекомендації щодо кримінальних процесуальних та криміналістичних аспектів участі спеціаліста у кримінальному провадженні.

Так, уперше:

- розкрито елементний склад процесуального статусу спеціаліста як учасника кримінального провадження. До таких елементів віднесено сукупність відповідних юридичних норм, легальне визначення поняття спеціаліста, його процесуальні (юридичні) форми участі у провадженні, права й обов'язки, додаткові гарантії, відповідальність, обмеження щодо участі в судочинстві, а також порядок оплати роботи;

- з'ясовано сутність та процесуальну природу отримання висновку спеціаліста, констатовано низьку якість норм, які регламентують указану процесуальну форму використання спеціальних знань. Сформульовано й обґрунтовано пропозиції щодо доповнення чинного КПК України змінами, якими, зокрема, доцільно дозволити використовувати висновки спеціаліста у кримінальних провадженнях щодо всіх видів кримінальних правопорушень та чітко встановити, що висновок експерта має вищу доказову силу порівняно з висновком спеціаліста;

удосконалено:

- наукові положення щодо генези інституту спеціаліста у кримінальному провадженні. Наголошено, що поточний період розвитку указанного інституту пов'язаний із приведенням національного кримінального процесуального законодавства до стандартів Європейського Союзу. Показано, що вітчизняне законодавство в частині правового статусу спеціаліста є в цілому наближеним до стандартів пост-соціалістичних країн-членів ЄС;

- тактико-криміналістичні засади залучення та використання допомоги спеціаліста під час проведення окремих С(Р)Д. Запропоновано диференціювати спеціалістів, на тих, участь яких у проведенні процесуальної дії є обов'язковою відповідно до вимог закону, «універсальних» для певного виду С(Р)Д спеціалістів та ситуативних спеціалістів, які залучаються залежно від специфіки кримінального правопорушення для виконання окремих завдань;

- тактичні й організаційні положення щодо участі спеціаліста в підготовці та призначенні судових експертиз. Наголошено, що спеціалісти здатні надати допомогу з визначенням виду судової експертизи, моменту її проведення, конкретного експерта чи експертної установи, відібранням та підготовкою

матеріалів дослідження, формулюванням запитань, оцінкою висновку експерта тощо;

набули подальшого розвитку:

- положення щодо стану наукових досліджень проблем участі спеціаліста у кримінальному провадженні. Аргументовано, що протягом сучасного етапу розвитку кримінального судочинства не проводилося комплексних монографічних досліджень, які б сукупно та у взаємозв'язку опрацьовували й кримінальні процесуальні, і криміналістичні аспекти участі спеціаліста у кримінальному провадженні;

- наукові узагальнення щодо організації залучення окремих категорій спеціалістів до проведення процесуальних дій в кримінальному провадженні. Продемонстровано, що найбільш ефективними на практиці є механізми залучення як спеціалістів штатних співробітників правоохоронних органів та державних судово-експертних установ.

Дисертація виконана державною мовою та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 статей, у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Кувшинов О. Д. Актуальні питання участі спеціаліста у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 573-577.

2. Кувшинов О. Д. Участь спеціаліста у кримінальному провадженні: досвід США та деяких країн Європейського Союзу. *Право і суспільство*. 2023. № 3. С. 284-292.

3. Кувшинов О. Д. Актуальні напрями удосконалення кримінального процесуального законодавства щодо участі спеціаліста у кримінальному провадженні. *Юридичний бюлетень*. 2023. № 29. С. 416-424.

4. Кувшинов О. Д. Правові засади участі спеціаліста у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 616-621.

5. Кувшинов О. Д. Отримання висновку спеціаліста як процесуальна форма використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2024. Вип. 2 (106). Ч. 2. С. 93–106.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Олексій ОДЕРІЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1, Донецький державний університет внутрішніх справ, голова ради – виступ позитивний, без зауважень.

2. Ольга КОВАЛЬОВА, доктор юридичних наук, доцент, декан факультету

№ 1, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

- У дисертації автор лише поверхово згадує потребу в нормативному регулюванні вимог до висновку спеціаліста. Було б доречним запропонувати чітку структуру цього документа, а також визначити критерії оцінки його доказової сили. Крім того, слід детальніше описати процедуру перевірки та підтвердження компетентності осіб, які готують такі висновки. Рекомендується внести до КПК України конкретні норми, що встановлюють відповідальність спеціалістів за надання недостовірних висновків, а також механізм їх оскарження.

- У дисертаційному дослідженні проаналізовано досвід лише кількох країн. Розширення аналізу за рахунок вивчення практики європейських держав із більш розвиненими правовими стандартами залучення спеціалістів, таких як Німеччина чи Франція, могло б збагатити дослідження.

- Питання запобігання конфлікту інтересів при залученні спеціалістів у роботі висвітлено недостатньо. У зв'язку з цим доцільно розробити чіткі рекомендації щодо обов'язкового декларування спеціалістами потенційного конфлікту інтересів перед початком виконання їхніх функцій у кримінальному провадженні.

3. Олександр ГРУЗДЬ, кандидат юридичних наук доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дав позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.1 «Гене́за інституту «спеціаліста» у вітчизняному кримінальному процесуальному праві» здобувачем здійснено порівняння правового регулювання інституту спеціаліста в Латвії, Литві, Естонії та Польщі, проте не роз'яснено, чому обрано саме ці країни. Було б доцільно включити аналіз країн із різними правовими моделями (наприклад, Франція, США, Німеччина).

2. У підрозділі 3.1 «Організація залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій» дисертантом запропоновано поділ спеціалістів на три категорії (обов'язкові, універсальні, ситуативні). Однак не визначені чіткі критерії, за якими спеціаліст належить до тієї чи іншої категорії. Наприклад, що саме визначає «універсальність» спеціаліста? Відсутність цих критеріїв ускладнює можливість практичного застосування запропонованої класифікації. Та чи може спеціаліст під час певної слідчої (розшукової) дії змінювати свою категорію в залежності від обстановки, яка відбулася? В подальшій науковій діяльності доцільно запропонувати прогноз розвитку ролі спеціаліста у кримінальному провадженні України в умовах цифровізації та інтеграції з європейськими стандартами, а також під час дії правового режиму воєнного стану.

4. Віктор ШЕВЧУК, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри криміналістики, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

- У розділі 2 (підрозділ 2.1) дисертації автор, досліджуючи кримінально

процесуальні аспекти участі спеціаліста у кримінальному провадженні, надає авторське визначення поняття «спеціальні знання», під якими він пропонує розуміти теоретичні, науково обґрунтовані знання в будь-якій галузі, за винятком знань у галузі процесуального і матеріального права, суб'єктів кримінального провадження та обізнаних осіб, набуті в процесі практичної діяльності на основі спеціальної підготовки (освіти), які спрямовані на процес збирання доказів та пізнання певних фактів і явищ у кримінальному провадженні (с. 94-95). У цьому визначенні дисертант вживає узагальнений термін «обізнана особа», який на сьогодні у фаховій літературі та на практиці є дискусійним. Цей термін не передбачений процесуальним законодавством України і може спричинити виникнення суперечностей, як у теорії кримінального процесу, так і у правозастосуванні. Якщо використовувати термін «обізнана особа» у визначенні поняття спеціальних знань, як це пропонує автор, то виникає питання про співвідношення поняття «обізнана особа» із спеціалістом, експертом, суб'єктами кримінального провадження, які застосовують такі спеціальні знання та ін. Тому зазначені питання потребують, на нашу думку, додаткової аргументації дисертантом.

- У дисертації науковий та практичний інтерес викликають роздуми автора щодо застосування на практиці довідки спеціаліста під час використання системи експрес-аналізу ДНК на основі технології RAPID DNA – «ANDE 6C», яка, протягом 90 хвилин може створювати інтерпретовані генетичні профілі з біологічних зразків. Це система, яка дійсно позитивно зарекомендувала себе як дієвий засіб оперативної ідентифікації загиблих осіб під час розслідування воєнних злочинів в Україні (с.144). Відомо, що на практиці результати експрес-аналізу, проведеного із використанням системи ANDE 6C, оформлюються як довідки спеціаліста. З огляду на викладене, логічно постає два питання: а) чи будуть мати такі довідки спеціаліста доказове значення?; б) чи є необхідність після такого експрес-аналізу ДНК призначати судову молекулярно-генетичну експертизу?

- Позитивним у роботі є дослідження автором процесуальних гарантій спеціаліста. Водночас, вбачається, що не достатньо приділено уваги аналізу таких гарантій із врахуванням міжнародного та європейського досвіду. Потребує розширення аналізу проблеми процесуальних гарантій спеціаліста, зокрема щодо його відповідальності за надання недостовірної інформації або неправомірного впливу на доказову базу. У чинному законодавстві відсутні конкретні положення, які б регламентували наслідки таких дій спеціаліста, що може стати підґрунтям для зловживань у правозастосовній діяльності. У роботі автором лише побіжно зазначено про необхідність удосконалення цієї сфери, проте відсутні детальні пропозиції щодо змін до законодавства, які могли б гарантувати належний рівень відповідальності спеціаліста. Тому, на наш погляд, зазначені питання потребують додаткової аргументації.

- У підрозділі 2.1 дисертації автор, досліджуючи процесуальний статус спеціаліста та правове регулювання його участі у кримінальному провадженні, приходить до висновку щодо наявних проблем під час вибору спеціаліста, який залучається до кримінального провадження та підтвердження його кваліфікації.

Досить цікавими є пропозиції дисертанта про необхідність внесення змін у КПК України стосовно того, що необхідно чітко визначити профіль усіх спеціалістів, залучення яких є обов'язковим, та визначити порядок підтвердження їх кваліфікації (с.116-117). Крім того, автором пропонується створення реєстрів осіб, які можуть залучатися до кримінального провадження як спеціалісти за аналогією з відповідним реєстром експертів (с.150). Вбачається, що питання створення реєстрів спеціалістів, які залучаються до кримінального провадження, є достатньо дискусійним і потребує додаткової аргументації автором під час публічного захисту дисертації.

5. Сергій АБЛАМСЬКИЙ, кандидат юридичних наук, доцент, начальник відділу організації наукової роботи, Харківський національний університету внутрішніх справ, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

- На сторінках 20, 48, 74, 86, 90 автор використовує термін «принцип змагальності», в той час як законодавець в чинному КПК України передбачив таку дефініцію, як «засаду», у тому числі закріпив засаду змагальності, зміст якої безпосередньо розкривається в ст. 22 Кодексу. Крім того, відповідно до норм ст. 129 Конституції України серед основних засад судочинства передбачено змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Тож, убачається доцільним використати законодавчий термінологічний апарат або ж варто було в тексті висловити позицію, чому саме автор вживає поняття «принцип», а не «засада».

- Як було вже зазначено, загалом структура роботи відповідає визначеній меті дослідження, що дозволило дисертанту послідовно розглянути поставлені завдання. При цьому є деякі зауваження щодо змістовного наповнення підрозділу 1.1 роботи, який має назву «Гене́за інституту «спеціаліста» у вітчизняному кримінальному процесуальному праві». Зокрема, на сторінках 49-56 автором здійснено аналіз кримінального процесуального законодавства Республіки Польща та країн Балтії (Литовської, Латвійської та Естонської Республік). В цілому не заперечуючи про доцільність вивчення досвіду цих зарубіжних країн, все ж таки не зрозумілим залишається авторський підхід до аналізу положень КПК цих держав у межах генези інституту «спеціаліста» у вітчизняному кримінальному процесуальному праві.

- У висновках до розділу 2 (с. 148) та в загальних висновках роботи (с. 245-246) дисертант зазначає, що «сукупність визначених чинним кримінальним процесуальним законодавством України прав та обов'язків спеціаліста, які виникають у зв'язку із його залученням до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, є його процесуальним статусом». Водночас, у науковій літературі поняття процесуального статусу визначається через визначення його змісту, який містить сукупність таких елементів, як функції, завдання, повноваження (права та обов'язки), гарантії процесуальної діяльності та юридична відповідальність. В цьому зв'язку вбачається доцільним аби дисертант розширив змістове наповнення визначення процесуального статусу спеціаліста у кримінальному провадженні. Тим паче, що до ключових елементів такого статусу автором також віднесено додаткові гарантії захисту й невторчання в його процесуальну

діяльність та юридичну відповідальність спеціаліста за невиконання чи неналежне виконання його процесуальних обов'язків. Водночас, не можна погодитися з авторською позицією щодо віднесення до ключових елементів процесуального статусу спеціаліста регламентацію оплати його роботи.

- Дисертантом наголошується, що «проблемним на практиці є питання вибору конкретного спеціаліста, який залучається до кримінального провадження та підтвердження його кваліфікації» (с. 127, 149, 246). Проте не зрозумілим залишається питання, про які саме практичні проблеми автор мав на увазі, у зв'язку з чим під час прилюдного захисту дисертанту варто навести практичні проблеми вибору конкретного спеціаліста та підтвердження його кваліфікації.

- За результатами аналізу нормативно-правової бази автор констатує, що чинний КПК України не визначає сутність та зміст висновку спеціаліста, вимоги до особи, яка може його надавати, способи його отримання та використання в кримінальному провадженні тощо, а практика використання такого процесуального джерела доказів є неоднорідною. Водночас хотілось б почути авторську позицію, по-перше, чому чинний КПК України не визначає вимоги до особи, яка може надавати висновок спеціаліста, оскільки в положенні ч. 1 ст. 71 КПК України законодавцем визначено хто саме може бути спеціалістом у кримінальному провадженні. По-друге, чому висновок спеціаліста віднесено до процесуального джерела, адже відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Результати відкритого голосування: «за» п'ять членів ради,
«проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Олексію КУВШИНОВУ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Олексій ОДЕРІЙ

